

חורבן, גלות וגאולה (4)

סיפור רבן יוחנן בן זכאי ומאמרים מוסגרים

תלמוד בבלי מסכת גיטין נו עמוד א-נז עמוד א

איכא דאמרי: גרוגרות דר' צדוק אכלה, ואיתניסא ומתה. דר' צדוק יתיב ארבעין שנין בתעניתא דלא ליחרב ירושלים, כי הוה אכיל מידי הוה מיתחזי מאבראי, וכי הוה בריא, מייתי ליה גרוגרות, מייץ מייהו ושדי להו. כי הוה קאי ניחא נפשה, אפיקתא לכל דהבא וכספא שדיתיה בשוקא, אמרה: האי למאי מיבעי לי! והיינו דכתיב: (יחזקאל ז') כספם בחוצות ישליכו. אבא סקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוה, שלח ליה: תא בצינעא לגבאי. אתא, א"ל: עד אימת עבדיתו הכי, וקטליתו ליה לעלמא בכפנא? א"ל: מאי איעביד, דאי אמינא להו מידי קטלו לי! א"ל: חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק, אפשר דהוי הצלה פורתא. א"ל: נקוט נפשך בקצירי, וליתי כולי עלמא ולישיילו בך, ואייתי מידי סריא ואגני גבך, ולימרו דנח נפשך, וליעיילו בך תלמידך ולא ליעול בך איניש אחרינא, דלא לרגשן בך דקליל את, דאינהו ידעי דחייא קליל ממיתא. עביד הכי, נכנס בו רבי אליעזר מצד אחד ורבי יהושע מצד אחר, כי מטו לפיתחא בעו למדקריה, אמר להו: יאמרו רבן דקרו! בעו למדחפיה, אמר להו: יאמרו רבן דחפו! פתחו ליה בבא, נפק. כי מטא להתם, אמר: שלמא עלך מלכא, שלמא עלך מלכא! א"ל: מיחייבת תרי קטלא, חדא, דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא! ותו, אי מלכא אנא, עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי? א"ל: דקאמרת לאו מלכא אנא, איברא מלכא את, דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך, דכתיב: (ישעיהו י') והלבנון באדיר יפול, ואין אדיר אלא מלך, דכתיב: (ירמיהו ל') והיה אדירו ממנו וגו', ואין לבנון אלא ביהמ"ק, שנאמר: (דברים ג') ההר הטוב הזה והלבנון ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא? בריוני דאית בן לא שבקינן. אמר ליה: אילו חבית של דבש ודרקון כרוך עליה, לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון? אישתיק. קרי עליה רב יוסף, ואיתימא רבי עקיבא: (ישעיהו מד) משיב חכמים אחר ודעתם יסכל, איבעי ליה למימר ליה: שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה, וחביתא שבקינן לה. אדהכי אתי פריסתקא עליה מרומי, אמר ליה: קום, דמית ליה קיסר, ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא. הוה סיים חד מסאני, בעא למסיימא לאחרינא לא עייל, בעא למשלפא לאידך לא נפק, אמר: מאי האי? אמר ליה: לא תצטער, שמועה טובה אתיא לך, דכתיב: (משלי ט"ו) שמועה טובה תדשן עצם. אלא מאי תקנתיה? ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מיניה ולחליף קמך, דכתיב: (משלי י"ז) ורוח נכאה תיבש גרם, עבד הכי עייל. אמר ליה: ומאחר דחכמיתו כולי האי, עד האידנא אמאי לא אתיתו לגבאי? אמר ליה: ולא אמרי לך? אמר ליה: אנא נמי אמרי לך! אמר ליה: מיזל אזילנא ואיניש אחרינא משדרנא, אלא בעי מינאי מידי דאתן לך. אמר ליה: תן לי יבנה וחכמיה, ושושילתא דרבן גמליאל, ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק. קרי עליה רב יוסף, ואיתימא רבי עקיבא: (ישעיהו מד) משיב חכמים אחר ודעתם יסכל, איבעי למימר ליה לשבקינהו הדא זימנא. והוא סבר, דלמא כולי האי לא עביד, והצלה פורתא נמי לא הוי.....

(דברים ל"ב) ואמר אי אלהימו צור חסיו בו זה טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה. מה עשה? תפש זונה בידו ונכנס לבית קדשי הקדשים, והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה, ונטל סייף וגידר את הפרוכת, ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא, וכסבור הרג את עצמו, שנאמר:

(תהלים ע"ד) שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות. אבא חנן אומר: (תהלים פ"ט) מי כמוך חסין יה מי כמוך חסין וקשה, שאתה שומע ניאוצו וגידופו של אותו רשע ושותק. דבי רבי ישמעאל תנא: (שמות ט"ו) מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה באלמים. מה עשה? נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרגותני, והביא כל כלים שבמקדש והניחן בהן, והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו....

עמד עליו נחשול שבים לטובעו, אמר: כמדומה אני שאלהיהם של אלו אין גבורתו אלא במים, בא פרעה טבעו במים, בא סיסרא טבעו במים, אף הוא עומד עלי לטובעני במים, אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה! יצתה בת קול ואמרה לו: רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע, בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה, אמאי קרי לה בריה קלה? דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה, עלה ליבשה ותעשה עמה מלחמה. עלה ליבשה, בא יתוש ונכנס בחוטמו, ונקר במוחו שבע שנים. יומא חד הוה קא חליף אבבא דבי נפחא, שמע קל ארזפתא אישתיק, אמר: איכא תקנתא. כל יומא מייתו נפחא ומחו קמיה, לנכרי יהיב ליה ארבע זוזי, לישראל אמר ליה: מיסתיך דקא חזית בסנאך. עד תלתין יומין עבד הכי, מכאן ואילך כיון דדש דש. תניא, אמר רבי פנחס בן ערובא: אני הייתי בין גדולי רומי, וכשמת פצעו את מוחו, ומצאו בו כצפור דרוור משקל שני סלעים. במתניתא תנא: כגוזל בן שנה משקל שני ליטרין. אמר אביי, נקטינן: פיו של נחושת וצפורניו של ברזל. כי הוה קא מיית, אמר להו: ליקליוה להווא גברא ולבדרי לקיטמיה אשב ימי, דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא. אונקלוס בר קלוניקוס בר אחתיה דטיטוס הוה, בעי לאיגורי, אזל אסקיה לטיטוס בנגידא, אמר ליה: מאן חשיב בהווא עלמא? אמר ליה: ישראל. מהו לאידבוקי בהו? אמר ליה: מיליהו נפישין ולא מצית לקיומינהו, זיל איגרי בהו בהווא עלמא והוית רישא, דכתיב: (איכה א') היו צריה לראש וגו', כל המיצר לישראל נעשה ראש. אמר ליה: דיניה דהווא גברא במאי? א"ל: במאי דפסיק אנפשיה, כל יומא מכנשי ליה לקיטמיה ודייני ליה, וקלו ליה ומבדרו אשב ימי. אזל אסקיה לבלעם בנגידא, אמר ליה: מאן חשיב בהווא עלמא? א"ל: ישראל. מהו לאידבוקי בהו? א"ל: (דברים כ"ג) לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים. א"ל: דיניה דהווא גברא במאי? א"ל: בשכבת זרע ורתחת. אזל אסקיה בנגידא לפושעי ישראל, א"ל: מאן חשיב בהווא עלמא? א"ל: ישראל. מהו לאדבוקי בהו? א"ל: טובתם דרוש, רעתם לא תדרוש, כל הנוגע בהן כאילו נוגע בבבת עינו. א"ל: דיניה דהווא גברא במאי? א"ל: בצואה ורתחת דאמר מר: כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה ורתחת.